האי קרא רישא בכהן גדול וסיפא בכהן הדיוט אמר ליה אין וכתב קרא הכי אמר ליה אין דכתיב [1]ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה' והלא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד אלא נר אלהים טרם יכבה בהיכל ה' ושמואל שוכב במקומו [2]והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו מכהן אין מישראל לא הכי קאמר מכהן יקחו משאר כהנים יקחו תניא נמי הכי מכהן יקחו משאר כהנים יקחו רבי יהודה אומר מן המשיאים לכהונה יקחו רבי יהודה לטעמיה דאמר בת גר זכר כבת חלל זכר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו: ר' יוסי אומר אף גר שנשא גיורת: אמר רב המנונא משמיה דעולא הלכה כרבי יוסי וכן אמר רבה בר בר חנה הלכה כרבי יוסי ומיום שחרב בית המקדש נהגו כהנים סילסול בעצמן כרבי אליעזר בן יעקב אמר רב נחמן אמר לי הונא בא לימלך מורים לו כרבי אליעזר בן יעקב נשא אין מוציאים אותה ממנו כרבי יוסי: **מתני'** האומר בני זה ממזר אינו נאמן ואפילו שניהם מודים על העובר שבמעיה ממזר הוא אינם נאמנים רבי יהודה אומר נאמנים: **גמ'** מאי ואפילו שניהם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא איהו דלא קים ליה אלא אפילו איהי דקים לה לא מהימנא ולא מיבעיא היכא דאית ליה חזקה דכשרות דלא מהימני אלא אפילו עובר נמי דלית ליה חזקה דכשרות לא מהימני: רבי יהודה אומר נאמנים: כדתניא [3]יכיר יכירנו לאחרים מכאן אמר רבי יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור וכשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור כך נאמן אדם לומר זה בן גרושה וזה בן חלוצה וחכמים אומרים אינו נאמן אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב יכיר אלא לרבנן יכיר למה לי בצריך הכירא למאי הלכתא לתת לו פי שנים פשיטא למה לי קרא מגו דאי בעי מיתבא ליה מתנה מי לא יהבי ליה בנכסים שנפלו לאחר מיכן ולרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכיר למה לי שנפלו לו כשהוא גוסס: **מתני'** מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו והלך הוא וקדשה אם שלו קדמו קידושיו קידושין ואם של שלוחו קדמו קידושיו קידושין ואם אינו ידוע שניהם

שניהם

רש"י

האי קרא רישא בכ"ג. דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו כי אם בתולות והא ליתיה אלא בכ"ג: **וסיפא בכהן הדיוט**. דקאמר בתולות מזרע בית ישראל והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו וקס"ד דה"ק שהיא אלמנה ממיוחס הראוי להשיא לכהונה כדדריש ליה רבי יהודה לקמן מן המשיאים לכהונה ואלמנה שתהא מותרת לכהן לא משכחת לה אלא בכהן הדיוט והיכי מיפסק קרא ממילא: **וכתב קרא הכי**. בתמיה דלא פריש ביה בהדיא דבגברא אחרינא בעי לאישתעויי: **ושמואל שוכב בהיכל ה'**. הא מילתא משמע ועל כרחך מפסקינן ליה ושמואל שוכב במקומו בבית משמר הלויים שהיו שומרים את הבית וכן תרגם יונתן בעזרת ליואי והיכל אגב קאי שהמנורה היתה בהיכל משכן שילה: **מכהן אין**. אם היתה אלמנת כהן תינשא לכהן אלמנת ישראל לא בתמיה הרי לא הוזהר כהן הדיוט על אלמנה: **משאר כהנים יקחו**. לפרושי אתא דבכהן הדיוט קאי והכי קאמר והאלמנה אשר תהיה אלמנה אפילו מישראל משאר כהנים שאינו כהן גדול יקחו אותם: **מן המשיאין לכהונה**. אלמנת אדם שראוי להשיא בתו לכהונה יקחו למעוטי אלמנת גר ורבי יהודה לטעמיה דאמר לעיל דאיירי יחזקאל אסמכתא בבת גר זכר דכתיב מזרע בית ישראל כל זרע בהאי קרא אורי לן אסמכתא דפוסל אשה בביאתו: **וכל שאי אתה נושא בתו**. כגון גר שפירשתי לך בבר אי אתה נושא אלמנתו: **סילסול**. מעלה: **נשא**. בת גר וגיורת אין מוליאין מידו: **מתני' ממזר הוא**. שנולד לו מחייבי כריתות: **אינו נאמן**. דקרוב הוא אצלו ואינו כשר להעיד עליו: **ואפילו שניהם**. האב והאם אומרים על עובר שבמעיה ממזר הוא שאינו מן הבעל אלא מאיש אחר אין נאמנין ובגמרא פריך מאי אפי' מאי רבותא דסיפא מדרישא: **רבי יהודה אומר נאמן**. ארישא נמי פליג. בגמרא יליף טעמא: **גמ' לא מבעיא איהו**. האב דלא קים ליה אם ממנו נתעברה או מאחר: **לא מהימנא**. דלא מיפסל אלא בעדות גמורה: **ולא מיבעיא היכא דאית ליה חזקה דכשרות**. כגון רישא שכבר יצא לאויר העולם ועד הנה הוחזק בחזקת כשר: **אינו נאמן**. אפסולא קיימי אבל לענין בכור לא פליגי: **בצריך הכירא**. קרא לבכור הוא דאתא וכגון שבא ממדינת הים ולא הוחזק לנו בבכור אלא על פי אביו ופרכינן למאי הלכתא אשמעינן קרא דאביו נאמן עליו ליטול פי שנים פשיטא דנאמן ל"ל קרא: **מגו דאי בעי למיתב ליה**. כולהו נכסי יהיב ליה מהימן נמי למיתבינהו ניהליה בדיבורו בתורת בכורה: **לאחר מיכן**. לאחר שאמר לפנינו בכור הוא נפלו לו והוא רוצה לילך לדרך רחוקה ומעיד עליו שאם יפלו נכסים של אב או אחד ממורישים לפניו בחייו יטול זה בכן חלק בכורה דלהכי אי לאו דאשמעינן קרא ליכא מיגו דאי בעי למיתבינהו להשתא לא מצי יהיב דאין אדם מקנה דשלב"ל והשתא שקיל להו בתורת ירושה: **כשהוא גוסס**. לאחר שהעיד כך אהני ליה שאם יפלו לו נכסים כשהוא גוסס שיטול זה בכן חלק בכורה ואי לאו דהימניה קרא לאב להכירו משום מגו לא זכה בכן דמודה רבי מאיר באומר נכסים שיבואו לי כשאהיה גוסס נתונים לך שלא אמר כלום הואיל ובשעה שבאים לעולם לאו בר מתנה הוא. ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט לאחר מיתה דלהנהו אפי' בתורת בכורה לא מהני ליה דבוריה דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק והיינו ראוי שכשמת עדיין לא היה מוחזק בכן אבל ראויין לבא לו ורחמנא אמר (דברים כא) בכל אשר ימצא לו: **מתני' אם שלו קדמו קידושיו קידושין**. דבטליה לשליחותיה דשליח: **ואם אינו ידוע**. אין ידוע איזה קדם:

שניהם

תוספות

האי קרא רישא בכ"ג. פירוש דכתיב אלמנה לא יקחו וסיפא בכהן הדיוט דכתיב מזרע ישראל ודרשינן שמזרעו בתוליה ומיירי בכל כהנים וקשה דמ"מ מזרע ישראל קאי נמי לכ"ג כמו לכהן הדיוט ונראה לפרש רישא בכ"ג דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו כי אם בתולות והא ליתא אלא בכ"ג סיפא דקרא דכתיב והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו והיינו כהן הדיוט דוקא: **לא** צריכא בנכסים דנפלו ליה כשהוא גוסס. ופי' בקונטרס דאי לאו דהימניה קרא לאב להכירו משום מגו דאי בעי מיתב ליה מי לא יהיב ליה לא קא זכה בהו דאפי' ר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מודה באומר נכסים שיבואו לי כשאהיה גוסס נתונים לך דלא אמר כלום הואיל ובשעה שבאים לידו לאו בר מתנה הוא[א] דקסבר מתנה דגוסס לא מהניא אבל היכא דבא מטעם בכורה מהניא ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט בנכסים שנפלו לאחר מיתה דהא ודאי אפי' בתורת בכורה לא מהני ליה דיבוריה דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק והיינו ראוי דכשמת עדיין לא היה מוחזק כהן אבל ראויין לבא לו ורחמנא אמר בכל אשר ימצא לו משמע מתוך פירושו דנתינה דגוסס אינה כלום וכמו כן יש מדקדקים[ב] דגוסס שרמז לכתוב גט לאשתו אין כותבין[ג] דגוסס אין מעשיו כלום וקשה דבמסכת שמחות (פ"א) אמרינן הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו[ד] נדרו נדר והקדשו הקדש ומיהו הסיפא יש לדחות דהתם היינו דוקא בנדר והקדש[ה] דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט[ו] אבל בעלמא לא ומ"מ קשה דאמרי' בפ' מי שאחזו (גיטין דף ע:) שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו ותנו גט לאשתי יכתבו ויתנו ואין לך גוסס גדול מזה שבודאי ימות ובפרק כל הגט (שם דף כח.) נמי אמרינן המביא גט ממדינת הים והניחו זקן או חולה נותנו בחזקת שהוא קיים ודייק בגמרא אמר רבא לא שנו אלא שהניחו בחזקת שהוא חולה אבל הניחו בחזקת שהוא גוסס לא יתנו דחיישינן שמא מת משמע הא אי ידעינן בודאי שעדיין הוא גוסס נותנו בחזקת שהוא קיים והוי גט אלמא דגוסס כל דבריו קיימין[ז] לכן נ"ל דודאי גוסס דבריו קיימין והכא גבי מתנה היינו טעמא דמתנתו אינה כלום משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר אבל אם היה מדבר פשיטא דדבריו קיימין והא דנקט גוסס ולא נקט חולה שנשתתק משום דמסתמא יתרפא[ח] ואז יהא בידו להקנות אבל גוסס אין רגילות שיתרפא[ט] וחולה נמי שנשתתק והרכין בראשו דבריו קיימין[י]:

קידשה

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פי"ז מהלכות בית הבחירה הל' ו ופי"ד מהל' סנהדרין הל' יב ופ"ב מהלכות מלכים הלכה ד:

פה ב מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הלכה יב טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף כא [ועי' ד סעי' כג]:

פו ג מיי' שם ופט"ו הל"ט סמג לאוין קז טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף כא:

פז ד מיי' פי"ג מהלכות נחלות הל' יד [פט"ו מהלכות איסורי ביאה הל' טו] סמג עשין כו טור ש"ע ח"מ סי' רעז סעיף יב [אה"ע סי' ד סעי' כט]:

פח ה מיי' פט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה טו סמג לאוין קח:

פט ו (מיי' פ"ט מהלכות אישות הל' ד) טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף ט:

◆

מוסף תוספות

א אפילו לר"מ וכו' מ"מ אין המתנה חלה אלא כשבא לשוחו ובא לעולם הילכך כיון דהשתא לאו בר הקנאה הוא אין במעשיו כלום. ריטב"א. ב מכאן כיון דלאו בר מתנה הוא. תוס' טוך וכעי"ז בפסקי הרא"ש. ג אע"פ שהוא מיושב בדעתו כיון שאינו יכול ליתן במתנה דו תן בידה כתוב ובעינן דחזי לנתינה. תוס' טוך. ד משום תרומה. רא"ש. ועי' קרבן נתנאל. ה דאי לאו בר נתינה היא משום דחשיב כמת, אפי' שחוט נמי לא מצי יהיב ליה. תוס' הרא"ש. ו דקרא דיכיר ליכא לאוקמא בהכי דאם אינו יכול לדבר עתה וליתנם יתנם כשיתרפא. רא"ש.

◆

תוס' ר"י הזקן

לו"ה על הקיחה אלא מפני החלול והואיל ולא בא עליה אינו לוקה. וה"נ למסורת תנינה לישראל דלא חשידי מאיסורי כהונה ואין לוקין עליהם אלא בביאה שאחר קדושין. והנה זה הפירוש טוב מאד ומקובל למ"ש הר': ונאות לשטת הגמ' ורבא עמד בדעת אחרת, כי לפי ר"ש רבא סובר שאף באלמנה אינו לוקה משום לא יחלל, ולא ידעתי מי הכריח להר מדעתו ולומר שלוקה מכ"ם לא יחלל באלמנה. והא דקאמר רבא בתמורה פרק כל האסורין [כט, ב] בן בזונה גר' הבא עליה לוקה משום לא יחלל (כאביי) [לאביי] קאמר כמ"ש בפרק הבא על יבמתו [יבמות סא, ב, עיי"ש]. מתני'. נאמנין. במילתיה דר' יהודה גרסינן נאמן, דארישא קאי כשהאב מעיד. ובפרק יש נוחלין [ב"ב קכח, ב] איכא דיקא הלכתא כר' יהודה, ובבא החולץ [יבמות מז, א] נמי אמרינן נאמן כר' יהודה אבל אם יש להן בנים אינו נאמן. גמ'. חזקה דכשרות. שכבר יצא לאויר העולם ועד הנה היה בחזקת כשר. הריני דכתיב יכיר. לאשמועינן שנאמן לפסלו. אבל לרבנן דאמרי שאינו נאמן לפסלו אלא להורישו בנכסיו פי שנים למה לי קרא פשיטא דנאמן הוא במגו דהא אי בעי למיתן ליה כל נכסיה יהיב ליה. הילכך אע"ג דלא ידעינן אם הוא בכור אם לאו כגון שבאו ממדינת הים, פשיטא דנאמן

מסורת הש"ס

א) סנהדרין קא: יומא כה. סט: סוטה מ: מא: תמיד כז., ב) [בהלכות פ' אמור סימן ק"ד איתא רבנ"ה אמר רבי יוחנן], ג) בכורות לו., ד) [בסדר המשנה ובר"ף ורא"ש איתא אומרים], ה) לעיל עב. כ"ע קמ: יבמות מה., ו) [בכת"י: זה בני ב"ג או כ"מ], ז) [ע' תוס' בכורות מו: ד"ה מ"ע], ח) לעיל סב: [וש"נ] ב"ב קכז:, ט) יבמות מו., י) [בכת"י ובכ"ע יוסף: בנכסים], כ) [בדפו"ר: לזוה], ל) [בדפו"ר: ובהא], מ) [בדפו"ר הד"א, ושם: דכל שאין], נ) [גרס' שנה"ר: אשה ובעלה], ס) [נ"ל נאמנים עי' תוי"ט] [וכ"ה גרס' שנה"ר ע"ש אמנם בריי הזקן גורס נאמן], ע) [לעיל סב ע"ב], פ) [ב"ב קכג ע"ב], צ) [במס' שמחות שלפנינו ליתא], [אמנם כ"ה בערכין ו:, ובקרבן העדה סק"ג מגיה כתוב' לעיל דבמסכת ערכין אמרינן], ק) [לעיל כח ע"ב], ר) [גיטין שם, ולעיל עא ע"ב דרוב גוססין למיתה], ש) [גיטין עו ע"ב], ת) [עי' לכן, וכ"ה ביבמות שם וע"ש תודי"ה ואין אחם].

◆

תורה אור השלם

1. וְנֵר אֱלֹהִים טֶרֶם יִכְבֶּה וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל יְיָ אֲשֶׁר שָׁם אֲרוֹן אֱלֹהִים: שמואל א ג ג

2. וְאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַלְמָנָה מִכֹּהֵן יִקָּחוּ: יחזקאל מד כב

3. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: דברים כא יז

◆

מוסף רש"י

אין ישיבה בעזרה. שנאמר (דברים יח) לעמוד לשרת העומדים שם לפני ה' (יומא כה.) ולא מצינו בה ישיבה (שם). דאין כבוד שמים בכך, ואפילו מלאכי השרת אין להם שם ישיבה דכתיב (ישעיה ו) עומדים ממעל לו, (דניאל ז) קרבת על חד מן קאמיא (סוטה מ:). **אלא למלכי בית דוד**. שמצינו בהם ישיבה שנאמר (שמואל ב ז) ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי ומי ביתי וגו' (יומא כה.). שחלק להם המקום כבוד להראות שמלכותו שלמה (סוטה מ:). יכיר. את הבכור בן השנואה יכיר, **יכירנו לאחרים**. שאם אין ב"ד מכירים אותו, נאמן עליו אביו לומר זה בני בכור ליטול פי שנים (יבמות מז.). ר' יהודה קאמר לה, נאמן אדם לומר, ואע"פ שמחזיקין אחר בבכור (רשב"ם ב"ב קכז:). **זה בן גרושה**. וכהן חלל הוא (יבמות מז.). לאחר שגרשתיה החזרתיה וילדה לי זה, או שנשאתי אשה גרושה וטבלה הוא מדכתיב יכיר, מה לי בכור מה לי לדבר אחר (רשב"ם ב"ב קכז:). **בן חלוצה**. חלל מדרבנן, גזירה חלוצה אטו גרושה, ואע"ג דנפקא לן ביבמות (כד.) מדכתיב ואשה גרושה, הא אמרינן התם דקרא אסמכתא בעלמא (רשב"ם ב"ב שם). **וחכמים אומרים אינו נאמן**. לא בבכור ולא בחלל וכגון שמחזיקין באחר שהוא בכור (שם).

המשך בסוף המסכת.

משום כגו, לאחר מכן, לאחר שהעיד בפנינו שהוא רוצה ללכת בדרך רחוקה והעיד בפנינו שהוא בכור ויטול פי שנים בנכסי אביו כשימות אבי של זה האב המעיד נאמן, והכא ליכא מגו דאין יכול ליתן לו בתורת מתנה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לידו. כשהוא גוסס. כתוב בספר התרומה [הלכות גיטין סימן קל] שר"ח פירש שאע"פ שהוא מדבר אינו יכול להקנותם במתנה, כיון שרוב גוססים למיתה הרי הוא חשוב כמת. וכתב בעל התרומה ומכאן מוכיח רבינו יואל כי גוסס אע"פ שמדבר בטוב וגם דעתו מיושבת עליו אינו יכול ליתן גט שחשוב כמת שכמו שאינו יכול להקנות במתנה אינו יכול ליתן גט. והא דתנן פ"ק [מ"ו] דאהלות [ובמס' שמחות] הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו נוטל ומנחיל וזקוק ליבם ופוטר. היינו דוקא מילי דאתי ממילא אבל עשייתו ומכירתו וגטו אינו כלום]*. [אדם מקנה וכו'] ואע"פ שכתב הר"ם בערכין פ"א [ה"ג] הגוסס אין לו ערך ואין לו דמים הואיל ורוב הגוססים מתים הרי הוא כמת, ע"כ. לא רצה לומר שיהא כמת לכל דבר אלא לגבי הני מילי דוקא קאמר, דמי[ם] לית ליה שאין אדם נותן בו פרוטה כמו שאין נותנין בכמת, וערך נמי לית ליה דאינו יכול להעמידו לפני הכהן ולהעריכו. ואע"ג דא"ר יוחנן במי שאחזו [גיטין ע, ב] שאם אמר כתבו ותנו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס לא יתנו עד וכו' (כדבריירנא התם) דמדמי ליה לשוטה כדמפרש התם טעמא דהואיל והוא שוטה ומדבר אי שרית למיהבת ליה כשהוא שוטה הואיל ואמר כתבו ותנו כשהוא פקח, אתי למישרא למיתן גיטא כי אמר כתבו ותנו כשהוא שוטה דלא הוי גט כלל, משום הכי בהך אנפה פסיל ליה ר' יוחנן מדרבנן [illegible]

*עמ' התרומה שם.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones